

Valvontamenetelmät viidennellä 1.1.2024 – 31.12.2027 ja kuudennella 1.1.2028 – 31.12.2031 valvontajaksolla

Maakaasun siirtoverkkotoiminta

Taustaa

Kuuleminen sähkö- ja maakaasuverkkotoimintojen hinnoittelun valvontamenetelmistä ja vahvistuspäätösluonnoksesta oli avoinna 13.10.–10.11.2023.

Virasto on tehnyt sisäistä analyysiä saaduista lausunnoista. Analyysin perusteella erityisesti verkonhaltijat ovat esittäneet huolen rahoituksen riittävydestä verkkotoiminnan investointeihin 2024–2031 esitettyjen verkon yksikköhintojen jäädyttämiseen ja inflaation käsittelyyn liittyvien muutosten johdosta. Myös omistajia, urakoitsijoita sekä puhtaan energian siirtymää edustavia tahoja on lausuntojen perusteella erityisesti huolestuttanut puhtaan energian siirtymän edellyttämien investointien rahoittamisen edellytykset esitetyillä edellä mainituilla muutoksilla. Asiakkaita edustavat tahot taas erityisesti sähkön jakeluverkkotoiminnan hinnoittelun osalta ovat kiitelleet muutosten johdosta parantuneesta kustannusvastaavuudesta.

Energiavirasto on jatkanut myös valvontamenetelmien vaikutustenarviointia ja huomionut siinä lausunnoissa saamansa palautteen aiheelliseksi katsomaltaan osin. Virasto on päätenyt esittämään seuraavia muutoksia lausunnoilla olleisiin menetelmäluonnoksiin ja järjestää uuden lausuntokierroksen muutoksista.

Muutokset (muutosta koskevat menetelmäliitteen kohdat)

Verkkotoimintaan sitoutunut oikaistu omaisuus ja pääoma (2.1, 2.1.1 ja 2.1.2)

Vanhan verkkomassan laskentaa on katsottu tarpeelliseksi muuttaa luonnoksessa esitetyistä mallista. Sen sijaan, että ennen vuotta 2024 investoidulle massalle verkko-omaisuus oikaistaisiin suoraan nimellisen tuottoasteen mukaisella oikaisuperiaatteella, jossa investoinnit arvostettaisiin aina hankintavuoden arvoon, vanhan massan arvo oikaistaan ja jäädytetään vuoden 2023 lopun tilanteeseen käyttämällä vuoden 2023 yksikköhintaluetteloa ja sen viimeisimpiä tiedossa olevia yksikköhintoja.

Edellä olevaan viitaten, verkko-omaisuuden oikaisu tullaan jakamaan kahteen osaan, ennen vuotta 2024 tehtyihin investointeihin ja vuodesta 2024 lähtien tehtyihin investointeihin. Ennen vuotta 2024 investoidun verkon nykykäyttöarvo ja jäädytetty jälleenhankinta-arvo sekä tasa-poistot lasketaan käyttämällä vuoden 2023 yksikköhintajaottelua ja yksikköhintoja verkon iästä riippumatta. Eli ennen vuotta 2024 investoidun verkon osalta käytetään aina samaa yksikköhintaa riippumatta investointivuodesta ja otetaan huomioon normaalisti komponenttien vanheneminen ja mahdollisten purkujen pienentävä vaikutus sekä järjestelmät ja viestiverkot, jotka huomioidaan jatkossa suoraan kirjanpidon kautta yksikköhintojen sijaan. Tätä uudemmille investoinneille lasketaan normaalisti luonnoksen mukaisesti uudella komponenttijaottelulla sekä vuosikohtaisilla jäädytetyillä yksikköhintoilla hankinta-arvo sekä nykykäyttöarvo.

Edellä esitetty muutos vaikuttaa purettavan verkon arvostamiseen ja sitä kautta vanhan massan arvon pienenemiseen. Jos purku koskee ennen vuotta 2024 tehtyä investointia, purku lasketaan

vuoden 2023 jaottelun viimeisimpien yksikköhintojen perusteella. Esimerkiksi putkien tapauksessa, jos purku koskee ennen vuotta 2024 tehtyä investointia, purku arvostetaan vuoden 2023 mukaisilla yksikköhintatiedolla. Tilanteessa, jossa vanhasta komponenttijaottelusta ei ole löydettävissä vanhojen määritysten kautta riittävällä tarkkuudella sopivaa komponenttia, käytetään purun arvottamiseen uudempaa jaottelua ja sen mukaisia yksikköhintoja, jotka korjataan kuluttajahintaindeksin vuotuisen muutoksen perusteella vuoden 2023 lopun arvoon.

Perusteet muutokselle

Energiavirasto on arvioinut, että elinkustannusindeksin käyttö vanhan verkkomassan verkonarvon määrittämiseen vanhojen keskimääräisten hankintakustannuksien simuloimiseksi sisältää ainakin pitkällä aikavälillä kauas taaksepäin katsoen riskiä verkon yli- tai aliarvottamiseen. Energiavirasto on selvittänyt lähihistorian todellista komponenttikohtaista kustannuskehitystä ja verrannut tätä kuluttajahintaindeksin kehitykseen. Näiden perusteella on nähtävissä, että komponenttiryhmäkohtaisesti muutokset voivat osin poiketa suurestikin kuluttajahintaindeksistä. Näin ollen toimenpide, jossa jouduttaisiin deflatoimaan varsin pitkä ajanjakso yksikköhintoja taaksepäin elinkustannusindeksin perusteella, on katsottu tasapuolisuuden sekä kustannusvastaavuuden osalta liian epävarmaksi toimenpiteeksi, varsinkin kun kustannustietoa investoinneista on saatavilla vain ennakkollisen valvonnan alusta lähtien.

Keskeisenä perusteena muutokselle onkin riittävä tasapuolisuus eri verkkojen ikäprofiilien välillä muutoksen ajankohdan suhteen. Muutos tulee asettamaan paljon vanhaa verkkoa omistavat verkonhaltijat tasapuolisempaan asemaan suhteessa uudempaa verkkoa omistavien kanssa. Lisäksi esitetty muutos tulee olemaan ennustettavampi ja muutosvaikutuksiltaan yhtiökohtaisesti tarkastellen aiempaa luonnoksen periaatetta keskimäärin maltillisempi ja luo näin paremman jatkumon menetelmän vaihdokseen. Nykyinen verkko-omaisuuden oikaisu tarkentuu vuosi vuodelta investointien ja purkujen kautta vähitellen tarkemmalle ja kustannusvastaavammalle tasolle.

Muutoksen mukaista oikaisuperiaatetta tukee myös Työ- ja elinkeinoministeriön muodostaman akateemisen työryhmän lausunto (VN/2314/2021-TEM-3) sekä Energiaviraston tilaama selvitys (DFC Economics), joissa molemmissa on käytännössä ehdotettu, että vanhan verkkomassan voisi menetelmämuutoksen yhteydessä jäädyttää tuoreimmilla edellisen valvontajakson hintatiedoilla.

Kohtuullinen tuottoaste (3.2.4, 3.2.6, 3.3.2 ja 3.5)

(3.2.4) Markkinariskipreemiona sovelletaan Damodaranin tietokannan päivityshetken viimeisimmän syyskuun arvon sijaan huhti-syyskuun keskiarvoa, joka on 4,61 % vuosille 2024–2027 määrittäytshetkellä vuonna 2023. Muutoksella yhdenmukaistetaan tarkastelujakso riskittömän koron ja maariskipreemion laskennan kanssa.

(3.2.6 ja 3.5) Kohtuullisen tuottoasteen laskennassa sovellettu pääomarakenne esitetään johdettavaksi verrokkiyhtiöiden vieraan pääoman osuuksien mediaanista, eikä parametrin määrittelyssä sovelleta menetelmissä kuvattua relevanttiuskriteeriä, jota sovelletaan velattoman beeta-arvon ja velkapreemion määrittelyssä. Muutoksen taustalla on viraston näkemys, ettei säännellyn verkkoliiketoiminnan osuudesta voida vetää suoraa johtopäätöksiä optimaalisen velkaisuusasteen määrittelyyn ala- ja yläkvartiilin väliltä. Määrittelytavalla ei myöskään ole yhtä merkittävää vaikutusta kohtuullisen tuottoasteen tasoon kuin velattoman beeta-arvon tai velkapreemion kohdalla.

(3.2.4 ja 3.3.2) Markkinariskipreemio sekä vieraan pääoman riskipreemio määritetään kahden desimaalin tarkkuuteen, jotta tarkkuus on yhdenmukainen riskittömän koron sekä maariskipreemion kanssa.

Investointikannustin (6.1.2)

Investointikannustimen hyötyleikkuria lievennetään luonnoksen mukaisesta 50 %-yksiköstä 15 %-yksikköön. Toisin sanoen asiakkaat saavat syntyneestä kustannustehokkuudesta heti valvontajaksolle hyötyä 15 % tasapoistojen kautta, jokaisesta kustannustehokkaasta investointivuodesta.

Hyöty jakautuu verkonhaltijan tapauksessa komponentin koko elinkaarelle, jolloin se on vuosikohtaisesti tarkastellen merkittävästi pienempi kuin asiakkaan vuosikohtainen hyöty. Toisin sanoen asiakas saa hyödyn suoraan etupainotteisesti, kun verkonhaltija joutuu odottamaan komponentin elinkaaren loppupäähän koko hyödyn saadakseen. Tehokas investointivuosi voi myös aiheuttaa yksittäistapauksissa suuren aleneman tasapoistoihin, koska kustannushyöty vähennetään tasapoistoista kerralla, eikä sitä pysty menetelmien puitteissa kunnolla jaksottamaan.

Näin ollen Energiavirasto on katsonut, että luonnoksessa esitettyä leikkuria on perusteltua lieventää verkonhaltijoiden suuntaan, jotta ohjausvaikutus kustannustehokkuuteen pysyisi edelleen riittävän suurena ja asiakkaat pääsisivät hyötymään tehokkuudesta jaksojen sisällä sekä seuraavien jaksojen yksikköhintapäivitysten yhteydessä.

Verkon hyödykkeiden korvausinvestointien purkukustannukset (5.2 & 7)

Edellisellä lausuntokierroksella saatujen lausuntojen perusteella verkonhaltijoille oli jäänyt epäselväksi, miten verkon hyödykkeiden korvausinvestointeja oli vahvistuspäätösluonnoksessa esitetty käytännössä käsiteltävän. Energiavirasto tarkentaa erän käsittelyä vahvistuspäätöksen menetelmäliitteeseen.

Aktivoidut verkon hyödykkeiden korvausinvestointien purkukustannukset korjataan kohtuullisen tuoton laskelmalla kuin ne olisi kirjattu kuluksi.

Taseaktivoinnit eliminoidaan oikaistulta taseelta osana pysyviin vastaaviin kuuluvan sähköverkko-omaisuuden tasearvojen mukana. Vastaavasti näiden purkukustannuksiin liittyvät poistot palautetaan oikaistulle tulokselle osana pysyvien vastaavien sähköverkko-omaisuuden suunnitelman mukaisia poistoja ja arvonalentumisia. Verkon hyödykkeiden korvausinvestointien purkukustannukset eivät sisälly verkko-omaisuuden oikaistuun jälleenhankinta-arvoon tai oikaistuun nykykäyttöarvoon. Näille ei myöskään lasketa JHA-tasapoistoa.

Tilikaudella aktivoidut verkon hyödykkeiden korvausinvestointien purkukustannukset vähennetään liikevoitosta ja huomioidaan kontrolloitavissa olevana operatiivisina kustannuksena (KOPEX) sekä tehostamiskannustimen vertailutasossa (SKOPEX).

Viidennellä (2024–2027) ja kuudennella (2028–2031) valvontajaksolla liikevoitosta vähennetään 1/8 osa vuoden 2023 tilinpäätöksen mukaisten aktivoitujen verkon hyödykkeiden korvausinvestointien purkukustannusten tasearvosta. Valvontajakson alkuun mennessä taseelle aktivoidut purkukustannukset tulevat siten huomioituna kuluna vuoden 2031 loppuun mennessä. Koska nämä kulut ovat jo toteutuneet ennen valvontajakson alkua, huomioidaan ennen vuotta

2024 aktivoituneet purkukustannukset ei-kontrolloitavissa olevina operatiivisina kustannuksina, jotka eivät ole tehostamiskannustimen piirissä.